

УДК 159.942–053.5–056.264

DOI 10.32626/2413-2578.2020-15.5-14

**О.Б.Бєлова**

[alena.bielova77@gmail.com](mailto:alena.bielova77@gmail.com)

<https://orcid.org/0000-0001-6162-4106>

## **ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

**Відомості про автора:** Бєлова Олена Борисівна кандидат, педагогічних наук, старший викладач кафедри логопедії та спеціальних методик, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Україна. Email: [alena.bielova77@gmail.com](mailto:alena.bielova77@gmail.com)

**Contact:** Bielova Olena the Profesor of Pedagogical Sciences, Kamyanets'-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Department of Correction and Social Pedagogies and Psychology, Kamianets-Podilsky, Ukraine. Email: [alena.bielova77@gmail.com](mailto:alena.bielova77@gmail.com)

**Відомості про наявність друкованих статей.** Bielova O. The study of the aggression state of the junior schoolchildren with the disorders of speech development / International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies. – Warsaw.: Maria Grzegorzewska University, Vol. 2, No. 2, 2015, pp. 76-81. **Bielova O.** The study of the instrumental aggression in the junior schoolchildren with the disordered speech development / International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies. – Warsaw.: Maria Grzegorzewska University, Vol. 3, No. 2, 2016, pp. 32-37.

**Бєлова О. Б. Особливості прояву емоційних переживань у молодших школярів з порушеннями мовлення.** Стаття висвітлює науково-теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження розвитку емоційних переживань молодшими школярами з типовим психофізичним розвитком та з порушеннями мовлення.

Публікація присвячена вивченню емоційних переживань дітьми молодшого шкільного віку з типовим психофізичним розвитком та з порушеннями мовлення. Адаптовано діагностичну методiku та проведено дослідження для вивчення емоційних переживань у дітей даного віку; проаналізовано та обґрунтовано матеріали наукового дослідження з особливостей розвитку емоційної сфери у дітей з порушеннями мовлення; висвітлено висновки та пропозиції щодо отриманих результатів.

*Ключові слова:* емоційні переживання, діти молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку.

**Белова А. Б. Особенности проявления эмоциональных переживаний у младших школьников с нарушениями речи.** Статья освещает научно-теоретический анализ отечественной и зарубежной психолого-педагогической литературы по проблеме исследования развития эмоциональных переживаний младшими школьниками с типичным психофизическим развитием и с нарушениями речи.

Публикация посвящена изучению эмоциональных переживаний детьми младшего школьного возраста с типичным психофизическим развитием и с нарушениями речи. Адаптировано диагностическую методику и проведено исследование для изучения эмоциональных переживаний у детей данного возраста; проанализированы и обоснованные материалы научного исследования особенностей развития эмоциональной сферы у детей с нарушениями речи; освещены выводы и предложения относительно полученных результатов.

*Ключевые слова:* эмоциональные переживания, дети младшего школьного возраста с нарушениями речевого развития.

**Bielova O. B. Features of manifestation of emotional experiences in younger students with speech disorders.** A child's emotional development is a significant component of his or her mental and mental health and speech development. The emotional sphere triggers and manages all cognitive processes, is formed individually and causes different reactions. The formation of the emotional sphere depends on the influences of the outside world and reflects the inner state of the individual. Impairment of speech development in children can also influence the development of the emotional sphere. This leads to difficult internal experiences and complications in the relationship between others. Most scholars who have studied emotional and cognitive processes in children with speech impairment have noted that the emotional sphere of such children is closely linked to the development of speech. Disturbances of speech development can occur: self-doubt or high self-confidence, restraint, seclusion, irritability, etc. Such a feature of behavior leads to strong emotional experiences that the child can not always cope with independently.

The article covers the scientific-theoretical analysis of the domestic and foreign psychological and pedagogical literature on the problem of the study of the development of emotional experiences of younger students with typical psychophysical development and with speech disorders. The publication is devoted to the study of emotional experiences of young school-age children with typical psychophysical development and with speech disorders. Diagnostic methodology was adapted and research was conducted to study emotional experiences in children of this age; the materials of scientific

research on peculiarities of emotional sphere development in children with speech disorders are analyzed and substantiated; conclusions and suggestions on the results obtained are presented.

The results of the study show that children with speech disorders are not able to control their emotional manifestations, internal experiences (excessive sensitivity to the perception of surrounding information), which affect their overall behavior both in the family and in the team. It is difficult for them to explain their experiences through verbal means of communication, so crying, whims, anger, aggressive outbursts are the only source of communication to others of their feelings. In their turn, children without speech disorders adequately resolve conflict situations, always communicate and explain their own actions, which reduces the tension in the team. They try to make adequate decisions in the dispute to end it, do not focus on problems.

**Keywords:** emotional experiences, young school-age children with speech development disorders.

**Постановка проблеми.** Емоційна складова у психічному розвитку молодших школярів забезпечує цілісне сприйняття оточуючої дійсності, надає їй оцінку та здійснює відповідне реагування. Функціональність емоцій впливає на всі когнітивні процеси, мовлення зокрема, викликає як позитивні так і негативні емоційні переживання. Деструктивні емоції здатні дезорганізовувати поведінку та діяльність дитини, як зазвичай це пов'язано із силою емоційного збудження. Проблеми емоційної ланки у дітей молодшого шкільного віку як з типовим психофізичним розвитком так і з порушеннями мовлення у подальшому можуть вплинути на поведінку учнів молодших класів, викликаючи тяжкі внутрішні переживання, труднощі у взаємодіях з колективом дітей та близькими людьми.

**Мета дослідження** – здійснити науково-теоретичний аналіз з вивчення проблеми емоційних переживань у дітей молодшого шкільного віку з типовим психофізичним розвитком та порушеннями мовленням.

**Аналіз останніх досліджень.** Вивчення емоційної сфери відбувалось з різних наукових позицій, зокрема, нейропсихологи (П. Анохін, О. Лурія, Л. Орбан-Лембрик, Б. Теплов, О. Хомська, W. Cannon, S. Freud та ін.), педагогіці (Б. Додонов, К. Ушинський та ін.), психології (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Б. Ломов, Г. Олпорт, К. Роджерс, С. Рубінштейн, О. Тихоміров, В. Франкл, А. Adler, A. Bandura, E. Erikson, A. Längle, A. Maslow, W. James, C. Jung, S. Freud та ін.), спеціальної психології, зокрема емоційна сфера у дітей з порушеннями мовлення найбільше була досліджена при заїканні (К. Беккер, Г. Волкова, Є. Ільїн, Г. Неткачев, М. Совак, В. Селіверстов, Н. Тяпугін та ін.), при вадах голосу (О. Алмазова, С. Конопляста, О. Орлова, Л. Гончарук та ін.), у дітей з ФНМ, ФФНМ та

ЗНМ (О. Бєлова, О. Баєнська, Г. Єфімов, І. Кондратенко та ін.); зазначення змін емоційної сфери у дослідженнях мовленнєвих порушень (Л. Андрусишина, Л. Бессонова, Л. Волокова, Н. Гаврилова, С. Конопляста, І. Марченко, І. Мартиненко, Є. Соботович, Т. Спірова, В. Тарасун, В. Тищенко, Н. Чередніченко, Г. Чіркїна, М. Шеремет, А. Ястребова та ін.); вивчення емоцій у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (І. Бєх, О. Гаврилов, Я. Ніколаєнко, Л. Руденко, Л. Токарська), вивчення їх особистісну (М. Матвєєвою) та емоційну сфери (Н. Верхотурова, Н. Капітоненко, О. Колотигїна, Д. Ісаєв, О. Семенова, Н. Улькіна, О. Щетїніна, Н. Шкляр, О. Шаповалова та ін.); із затримкою психїчного розвитку (Л. Беткер, М. Романова, В. Шебанова та ін.), з порушеннями слуху (Т. Грабенко, О. Грачова, В. Заболтїна та ін.), з вадами зору (О. Каракулова, Ю. Федоренко та ін.), з ДЦП (О. Пастернак, Л. Ханзерук та ін.), з аутизмом (Т. Скрипник, Г. Хворова, Д. Шульженко, К. Островська та ін.) [1].

**Виклад основного матеріалу.** У своїх дослідженнях В. Вїлюнас, Ю. Гїппенрейтер визначали, що емоції мають функцію оцінки та спонукання. Функція оцінки залежить від суб'єктивного переживання, від ставлення людини до певних явищ, ситуацій, від порівняння наявного результату з бажаним. Функція спонукання відбувається на основі оцінки. Емоції на основі різних ситуацій спонукають людину на певні дії. В критичних, безвихідних умовах, особистість здатна переживати особливий вид емоційних процесів – афекти. Саме афект призводить до активності та стереотипних дій. Такий самий вплив на особистість мають і інші ситуативні емоції такі як обурення, гордість, образа, ревності, що здатні "нав'язати" певні вчинки, які можуть бути небажані. Емоції здатні керувати поведінкою людини та впливати на її діяльність [2].

Як зазначав Р. Немов, емоції це внутрішня мова, психологїчний стан людини який відображається у **формі переживань**. Емоції залежно від впливу на організм подїляються на стєнічні та астєнічні. Стєнічні – це ті, які викликають збудження нервових процесів, дозволяють проявляти активність, рухливість, активїзують діяльність як розумову так і фізичну. До них відносять радість, трїумф, захоплення, бадьорість, гнів, страх і тд. Астєнічні – це пасивні емоції, які навпаки гальмують діяльність, виникає слабкість, апатїя, переживання пригнічують ослаблюють організм. До них належать сум, розчарування, страждання, зневіра. Завдяки емоціям люди можуть краще розумїти один одного, налаштовуватись правильно на співпрацю.

В. Вїлюнас зазначав, що за емоційною оцінкою різних ситуацій можна видїлити двї групи емоційних явищ: провідні та похідні. Провідні – це переживання людини викликані на основі потреб. Вони входять в основу діяльності та утворюють мотив. До провідних емоцій належать

психологічні, біологічні та соціальні емоції. Похідні емоції виникають на основі провідних, та під час певної діяльності. Вони залежать від особливостей ситуації та ставленням особистості до цієї ситуації, через оцінку явищ, які позитивно впливають або суперечать потребам. Наприклад: це емоції успіху – неуспіху, якими людина оцінює задоволення чи незадоволення бажань [2, с. 369].

За словами Б. Додонова, через велике коло завдань неможливо визначити одну всеосяжну класифікацію емоцій. Він поділяв емоції залежно від потреб на: альтруїстичні – це емоції співпереживання, бажання допомогти оточуючим (відданість, співчуття, жалість, ніжність...); комунікативні – емоції, які виникають завдяки спілкуванню, бажанню людей ділитися думками, вислуховувати один одного (симпатія, повага, вдячність...); глоричні – це емоції самоствердження, бажання до визнання, слави(самолюбство, егоїзм, гордість, перевага...); праксичні – спрямовані на досягнення мети в діяльності(захопленість роботою, задоволення результатом...); пугнічні – відзначаються потребою у змаганнях, подоланнях перешкод (захоплення небезпекою, ризиком, азарт...); романтичні – це емоції недосяжного, незвичайного, особистого, таємничого; гностичні – спрямовані на досягненні знань, на основі проблемної ситуації, створення єдиної системи (здивування, зрозумілості, невиразність..); естетичні – це почуття мистецтва, захоплення красою(замисленість, смуток, зворушеність, самотність, насолода); гедоністичні – задоволення оточуючим: їжею, сонцем, теплом(ейфорія, безтурботність); акизитивні – захоплення від колекціонування певних речей.

Згідно досліджень К. Ізарда виділено 10 основних емоцій, які поділяться на позитивні та негативні. До позитивних емоцій відносять: інтерес – сприяє мотивації навчання, розвитку вмінь та навичок; подив – це певна реакція на неочікувану ситуацію, завдяки якій вмикається діяльність всіх пізнавальних процесів; радість – це відчуття впевненості в собі, потрібності, можливості подолати труднощі; сором – це оцінювання власних дій, які не відповідають власному очікуванню, та викликають осудження оточуючих; провина – виникає на основі відчуття неправоти у ситуаціях за які людина несе відповідальність. Негативні емоції включають: горе – емоційний стан пов'язаний з певною втратою; страх – стан людини при певній загрозі, може викликати пригнічений стан; відраза – неприйняття чогось що не відповідає естетичним, моральним принципам; гнів – емоційний стан при виникненні певної перешкоди перед задоволення потреби людини; презирство – відчуття переваги над людиною [3].

За словами фізіолога П. Анохіна, емоції можуть позитивно впливати на життя людини, сприяючи активності, а також, навпаки,

вражати всі її функції. Негативні емоції (гнів, страх, відраза, презирство...), впливають на виникнення захворювань нервової системи людини.

Ф. Василюк зазначав, що емоції виникають через переживання різних явищ навколишнього світу. Переживання виступає як самостереження, це вибір певних мотивів, бажань. Переживання відбуваються через діяльність та процеси життя особистості та є явищем індивідуальним.

У дослідженнях Ю. Трофімова, В. Рибалки, П. Гончарука описано, що компоненти емоційного явища утворюються відокремлено. Переживання – це емоційне явище особистісного характеру. Декілька переживань не можуть існувати, утворюватися одночасно, вони діють послідовно. Переживання змінюють свій характер залежно від змін свідомості людини. Два переживання ніколи не можуть відчуватися водночас, вони існують послідовно. Будь-які зміни, що відбуваються в змісті свідомості, впливають на емоційні переживання, змінюючи їх зміст, інтенсивність.

Рівень усвідомленості переживань може бути різним і залежить від того, якою мірою усвідомлюється саме "ставлення", яке переживається в емоції. Усвідомити емоції – значить не лише відчувати переживання, а й співвіднести їх з тим предметом чи особою, які їх викликають і на які це переживання спрямоване. Неусвідомлені емоції не означають непережиті емоції (такого не буває), а ті, які не співвіднесені або неадекватно співвіднесені з об'єктивним світом. Переживання завжди суб'єктивні, інтимні. Вони не існують без людини, як існують речі, явища, предмети. Наприклад, грає музика. Ми сприймаємо мелодію. І вже від нашого Досвіду, віку, потреб залежить, що ми відчуваємо – задоволення чи незадоволення і що переживаємо – радість чи смуток. Останнє може навіть супроводжуватися слізьми та іншими проявами емоцій, що відображають смуток.

У переживаннях поєднується реальне й ідеальне. Ми не виявляємо просто емоцію, а переживаємо радість чи смуток, ніжність чи гнів. Саме це є реальністю. Ситуація, яка викликала задоволення чи незадоволення, постає в наших переживаннях ідеально, у формі образу. Ці переживання завжди реальні. Так, подія вже минула, а ми переживаємо страх, коли згадуємо про неї, або печаль, якщо згадуємо про розлуку.

Емоційні стани та форми їх виявлення детермінуються здебільшого соціальними чинниками, але, з'ясовуючи природу їх виникнення, не можна ігнорувати й деякі природжені особливості людини. Багатство емоційних станів виявляється у різних формах (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Форми переживання емоційних станів**

| <b>Настрій</b>                                                                                                                                                                                                                      | <b>Афект</b>                                                       | <b>Стрес</b>                                          | <b>Дистрес</b>                                                                                                                                                    | <b>Фрустрація</b>                                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Види настрою (М. Манасеїна):<br>1. веселість, життєрадісність;<br>2. апатичність;<br>3. сором'язливість, боязливість, збентеженість;<br>4. дратівливість;<br>5. пригніченість;<br>6. нудьгливість;<br>7. мрійливість, неухважність. | Види:<br>1. фізіологічний;<br>2. патологічний;<br>3. неадекватний. | Види:<br>1. тривожний.<br>2. опорний<br>3. виснажений | Ознаки:<br>1. переїдання;<br>2. безсоння;<br>3. апатія;<br>4. дратівливість;<br>5. неспокій;<br>6. забування;<br>7. уникнення спілкувань;<br>8. ревнощі, підозри. | Види:<br>- агресивність;<br>- діяльність за інерцією;<br>- депресивні стани. |

На основі аналізу методичної літератури для вивчення емоційних негативних переживань дітей молодшого шкільного віку нами було модернізовано малюнкові методики («Кінетичний малюнок сім'ї», «Неіснуюча тварина», «Малюнок людини» тощо) в одну – «Подорож у часі», що могла розкрити емоційні переживання дітей в різний період часу. Це дало нам новий напрямок вивчення у вивченні емоційних переживань. Дитині пропонували зобразити на одному аркуші паперу його минуле, теперішнє та майбутнє. Таким чином ми могли побачити стійкість емоційних переживань.

**Аналіз результатів дослідження.** У процесі вивчення науково-теоретичної та практичної літератури з проблеми дослідження нами було визначено експериментальний напрямок. Зокрема, для вивчення у молодших школярів із типовим психофізичним розвитком та порушеннями мовлення емоційних переживань таких як тривожність, конфліктність, занижену самооцінку, ворожість та агресію.

Для визначення бальної системи оцінювання за методиками, що досліджували емоційні переживання нами було враховано найбільша та найменша кількість балів яку могли набрати діти молодшого шкільного віку. Зокрема, найбільша кількість балів становила – 9, а найменша – 0, це дозволило нам визначити рівень розвитку емоційних переживань за п'ятьма симптомокомплексами (тривожність, конфліктність, занижену самооцінку, ворожість та агресію).

У процесі експериментального дослідження із молодшими школярами із ПМР, були учні, що відмовлялися виконувати завдання, часто перепитували, потребували допомоги, не розуміли що їм потрібно зробити, відволікались, розмовляли зі своїми однолітками, відмовлялись зображувати себе, були непосидючі, неухважні. Лише 30% дітей з цікавістю виконували завдання.

Результати аналізу особливостей виконання молодшими школярами завдань, що направлені на визначення рівня проявів емоційних переживань тривожності показали, що низький рівень (від 0

до 3 балів) мали 20 % молодших школярів з типовим психофізичним розвитком; в учнів з порушеннями мовлення даний вид тривожності був відсутній (0%). Середній рівень переживання тривожності (від 4 до 6 балів) був притаманний більшості учням з типовим психофізичним розвитком (80%), та з порушеннями мовлення (65 %). Високий рівень (від 7 до 9 балів) переважав у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку (35%), в учнів із типовим психофізичним розвитком високий рівень проявів тривожності відсутній (0 %).

Такі показники вказують, що діти з порушеннями мовлення здатні на високому та середньому рівні переживати свої невдачі, відчувати страх, провину вони переживають негативні емоції, такі як неясність, безсилля, хвилювання, розгубленість, очкування поганого ставлення. Фізіологічно це може проявлятися у скованості, м'язовій напрузі, сльозливості, дратівливості, пасивності, скутості, можливих почервоніннях, тиках, заїканнях, порушеннях сну, підвищеному руховому неспокою.

У процесі вивчення переживань конфліктності учнями молодшої школи було виявлено, що низький рівень спостерігався найбільше у дітей з типовим психофізичним розвитком (36 %), у той час учням з порушеннями мовленнєвого розвитку не був притаманний (0%). Середній рівень переживання конфліктності також переважав у більшій частини молодших школярів без мовленнєвих патологій (71 %), і трохи менше у дітей із порушеннями мовлення (45 %). Високий рівень переживання конфліктності найбільше відчували біля 55% школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку, в учнів з типовим психофізичним розвитком високий рівень переживань конфліктності був відсутнім (0 %).

Дослідження рівня переживання конфліктності учнями молодших класів вказує, що молодші школярі без мовленнєвих патологій контролюють свої емоції, здатні вирішувати конфлікти за допомогою спілкування, обговорення критичних ситуацій, тому рівень їх конфліктності низький. У дітей з порушеннями мовлення спостерігається високий та середні прояви переживання конфліктності. Що характеризується завищеною фіксацією на негативних переживаннях, ігнорування оціночного компоненту; прогресує високий ступень психоемоційної напруги; властиві пасивність, сенситивність, залежність від оточуючих, схильність до спонтанної поведінки.

За результатами матеріалів дослідження молодших школярів було вивчено їх занижену самооцінку. Так, низький рівень найбільш притаманний молодшим школярам з типовим психофізичним розвитком (36 %), в учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку був відсутній (0%). Середній рівень переживання заниженої самооцінки переважав в учнів з порушеннями мовлення (61 %), у дітей з типовим психофізичним розвитком він складав лише 30 %. Високий рівень при дослідженні ми спостерігали у двох категорій дітей як в учнів із



порушеннями мовленнєвого розвитку (39 %) так і у молодших школярів з типовим психофізичним розвитком (34 %).

Вивчення переживань заниженої самооцінки показало, що учні без мовленнєвих патологій мають низький рівень. Вони адекватно оцінюють свої можливості, відчують себе впевнено, досягають гарних результатів у процесі навчання, що значно підвищує в них рівень самооцінки. Дітям з порушеннями мовлення характерне негативне самосприйняття, загострене почуття знехтуваності, непотрібності дезадаптація в оточенні соціуму. Високі вимоги до поведінки та до мовлення у початкової школі викликають психічне та фізичне навантаження, неуспішність їх у навчанні також впливає на рівень їх самосприйняття. Все це заважає психічному гармонійному розвитку, породжує невпевненість у собі, відсутність належних вимог до себе.

Результати аналізу особливостей виконання молодшими школярами завдань, що направлені на вивчення переживань ворожості показали, що у всіх дітей з порушеннями мовлення спостерігався середній рівень. У молодших школярів з типовим психофізичним розвитком ворожості виявлено не було у жодному з рівнів. Показники дослідження вказують, що у дітей молодшого шкільного віку з ПМР можливі переживання ворожості у демонстрації невдоволеності, недружелюбності. Ворожість дитини включає комплекс афектів та емоцій таких як: гнів, огида та відраза, і стає початком для подальших агресивних дій.

Результати аналізу особливостей виконання молодшими школярами завдань, що направлені на визначення переживання агресії показали, що низький рівень найбільше був притаманний 35% дітей з типовим психофізичним розвитком, і лише 2% молодшим школярам з порушеннями мовленнєвого розвитку. Середній рівень був майже однаковий як у дітей з типовим психофізичним розвитком (59 %) так і в учнів з порушеннями мовлення (67%). Високий рівень найбільше спостерігався в учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку (31 %) і лише у 6% дітей з типовим психофізичним розвитком.

Аналіз результатів дослідження показав, що переживають агресію молодші школярі з типовим психофізичним розвитком та порушеним мовленнєвим розвитком по різному. Учні без мовленнєвих патологій мають низький та середній рівні, що вказує на їх емоційну, стабільність, урівноваженість, лабільність, комунікативність, вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації. Молодшим школярам з порушеннями мовлення навпаки найбільше був притаманний середній та високий рівень переживання агресії, яка проявлялась у капризах, емоційній збудливості, конфліктності (невміння домовлятися йти на компроміс), заздрості, безпричинної образливості, дратівливості, некерованої активності, замкнутості. Виявлено чим складніше порушення мовлення, тим більше дітей переживали агресію на високому рівні.

**Висновки.** Аналіз матеріалів дослідження показав, що всім дітям молодшого шкільного віку притаманні емоційні переживання. Але у

дітей з порушенням мовлення емоційні негативні переживання такі як тривожність, конфліктність, занижена самооцінка, ворожість та агресія відповідають середньому та високому рівню. Що впливає не тільки на взаємини між оточуючими, але й на здоров'я самої дитини. Тому нами буде розроблена відповідна навчально-корекційна робота на запобігання негати́вних переживань.

### Список використаних джерел

**Бєлова.О.Б.** (2018) Діагностика та корекція агресії у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення: Монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори 2006, 2017. 234 с. **Вилюнаса В. К., Гиппенрейтер Ю. Б.** (1984) Психология эмоций. Тексты. Москва: Моск. ун-та, 1984. 288 с. **Изард К. Е** (2000). Психология эмоций. СПб.: Питер, 464 с.

### References

**Bielova.O.B.** (2018) Diahnostyka ta korektsiia ahresii u ditei molodshoho shkilnoho viku z porushenniamy movlennia: Monohrafiia. Kamianets-Podilskyi: PP Medobory 2006, 2017. 234 s. **Vyliunasa V. K., Huppenreiter Yu. B.** (1984) Psykholohyia emotsyi. Teksty. Moskva: Mosk. un-ta, 1984. 288 s. **Izard K. E** (2000). Psykholohyia emotsyi. SPb.: Pyter, 464 s.

Received 08.11.2019

Accepted 08.12.2019

УДК 376.1-056.264:376.1

DOI 10.32626/2413-2578.2020-15.14-25

**О.В. Боряк**

[oksana\\_boriak@ukr.net](mailto:oksana_boriak@ukr.net)

<https://orcid.org/0000-0003-2484-1237>

### КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ, ФОРМУВАННЯ ТА КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

**Відомості про автора:** Боряк Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. У колі наукових інтересів: проблема діагностики, формування та корекції порушень мовленнєвої діяльності дітей із інтелектуальними порушеннями – легкого та помірного ступенів